БУКВАРЬ

ДЛЯ ЧУВАШЪ

съ присоединенiемъ

РУССКОЙ АЗБУКИ.

ҪĂВАШ КĔНЕКИ.

ОДИННАДЦАТОЕ ИЗДАНIЕ
Православнаго Миссiонерскаго Общества.

СИМБИРСКЪ.
Типо-Литографiя А. Т. Токарева.
1893.

Настоящее одиннадцатое изданіе „Букваря для чувашъ“ перепечатано съ десятаго и состоитъ изъ двухъ отдѣловъ чувашскаго и русскаго.

I. Въ чувашскомъ отдѣлѣ 4 части: 1) Буквы, расположенныя для постепеннаго прохожденія по звуковому способу, слова и краткія выраженія, подобранныя на пройденныя буквы. 2) Отдѣльныя выраженія для упражненія въ чтеніи чувашскомъ. 3) Краткія наставленія и 4) Переводъ четвертой ступени изъ Церковно-славянской азбуки Н. И. Ильминскаго. Здѣсь весь матеріалъ для чтенія взятъ изъ священныхъ и церковныхъ книгъ Сначала первая заповѣдь закона Божія: *Азъ есмь Господь Богъ твой: да небудутъ тебѣ бози иніи развѣ Мене;* затѣмъ слѣдуютъ краткія изреченія. Напримѣръ: *Ты еси Богъ нашъ и мы людіе твои,*— это изъ великаго повечерія, читается также въ молитвахъ на сонъ грядущимъ и т. д. Первыя строки представляютъ родъ введенія, мысли о Богѣ, какъ о Господѣ нашемъ: Онъ сотворилъ насъ, питаетъ насъ, даруетъ намъ небесное царство, открываетъ намъ Свою волю, которую мы должны исполнять. Далѣе примѣры взяты изъ всенощной. *Пріидите поклонимся Цареви нашему Богу* и проч. поется священникомъ въ алтарѣ въ началѣ всенощной. Послѣ того клиръ поетъ: *Благослови душе моя Господа,* изъ 103 псалма. Изъ того же псалма и дальше приведены нѣкоторыя, особенно назидательныя, мѣста. На 14-й страницѣ *Блаженъ мужъ,*—поется послѣ великой ектеньи. Здѣсь, кромѣ того, приведено нѣсколько другихъ стиховъ изъ перваго псалма. Далѣе слѣдуетъ *Господи воззвахъ,* съ дальнѣйшими поучительными стихами и запѣвами къ стихирамъ. Потомъ *Свѣте тихій,* который поется послѣ малаго входа; послѣ этой пѣсни приведены по порядку прокимны вечерніе на всѣ дни недѣли, начиная съ воскресенья. Прокименъ субботній, какъ чаще слышимый прихожанами въ церкви, приведенъ со всѣми его стихами. Затѣмъ *Сподоби Гасподи,* которое читается послѣ сугубой ектеньи, и наконецъ *Буди имя Господне благословенно отъ нынѣ и до вѣка*—и этимъ оканчивается вечерня. Начинается утреня (стран. 16). Здѣсь приведены четыре строки изъ 20-го псалма и изъ шестопсалмія, по нѣскольку стиховъ почти изъ каждаго псалма. На 17-й страницѣ *Богъ Господь,* съ его стихами, *Хвалите имя Господне,* которое поется послѣ каѳизмъ, и *Отъ юности моея.* Послѣ того приведены утренніе прокимны по порядку всѣхъ гласовъ. Эти прокимны взяты изъ псалмовъ; въ нихъ говорится о воскресеніи Христовомъ, о его царствѣ и спасеніи людей. Далѣе слѣдуетъ *Воскресеніе Христово видѣвше* и другія пѣснопѣнія, которыя поются послѣ утренняго Евангелія. Затѣмъ нѣсколько отдѣльныхъ мыслей изъ ирмосовъ и пѣснь Божіей Матери вся. Послѣ того (стр. 19 и 20) приведены поющіеся послѣ канона *Всякое дыханіе, Преблагословенна еси Богородице Дѣво* и *Великое славословіе.* Этимъ и оканчиваются мѣста, взятыя изъ утрени. Послѣ того нѣсколько мѣстъ взято изъ часовъ перваго, третьяго и шестаго. Наконецъ, (стр. 21) приведены изъ Литургіи всѣ *Блаженны* подъ рядъ и

В 31175
Мкр 9893.
РЕКАТ.
Прикбрено 1949 г.
4С
К 35
Б-242802

БУКВАРЬ
ДЛЯ ЧУВАШЪ

съ присоединеніемъ

РУССКОЙ АЗБУКИ.

Ҫӑваш кӗнеки.

ОДИННАДЦАТОЕ ИЗДАНІЕ
Православнаго Миссіонерскаго Общества.

A. T. S. S. R. T. M. A. K.
MƏRKƏZ ƢILMI həm
PUBLIKA KƏTPXANƏSE.
ЦЕНТРАЛЬНАЯ
Научная и Публичная
БИБЛИОТЕКА
Инв. № 31175
г. Казань—Qazan.
Ульяновский
Дворец книги
им. В. И. Ленина

СИМБИРСКЪ.
Типо-Литографія А. Т. Токарева.
1893.

От Совѣта Братства Св. Гурія печатать дозволяется. Казань, 27 Октября 1892 года.

Предсѣдатель Совѣта Братства Свят. Гурія *Анастасій*, Епископъ Чебоксарскій, Викарій Казанскій.

87

I. ЧУВАШСКІЙ ОТДѢЛЪ

БУКВЫ, УПОТРЕБЛЯЕМЫЯ ВЪ ЧУВАШСКОМЪ ЯЗЫКѢ.

Аа, Уу, Ыы, Ӑӑ, Ее, Ӳӳ, Ии, Йй, Ӗӗ, Вв, Лл, Ꙉꙉ, Мм, Нн, Ҥҥ, Рр, Кк, Хх, Шш, Сс, Ҫҫ, Тт, Ҭҭ, Ꚋꚋ, Пп.

а, н, у, р, ш, ы, в, л, м, с, х, п, т,

ҭ, к, ӑ, и, е, ҫ, ӗ, ӳ, ꚋ, ꙉ, ҥ, й.

1.

А, а. Н, н. Ан. На. Ана. Анна. Анна, ан.

У, у. Ун. Ну. Уна. Ану. Ну, Анна, ан.

Р, р. Ар. Ара. Ура. Уру. Аран. Анар. Унар. Ну, Анна, анар.

Ш, ш. Аш. Шу. Шур. Шан. Шар. Ан аш. Ан шан. Анна, ан шу.

Ы, ы. Ыра. Ыран. Ыраш. Ырар. Шыра. Ан шыра. Ыраш шанра. Шанна ан шыра. Ыран ыра ырар.

В, в. Ав. Ван. Выр. Вар. Вара. Аван. Авар. Шыв. Аван шыв. Вара ыраш выр. Шыв ан шыра. Аван ыраша вырар.

Л, л. Ала. Ула. Вула. Вал. Авал. Лар. Ларар. Лаша. Шал. Шала ан лар. Ула лаша аван. Шалалла шу. Ыран ула лашана шырар. Аван лар. Ыраша аллар.

М, м. Ум. Мул. Ман. Мана. Мала. Ама. Аман. Мар. Мур. Унам. Урам. Вулам. Ларам. Манам. Шырам. Шанам. Улма. Умна. Вырма. Арман. Ларман. Ан ман. Ан аман. Аван мар. Ыран улма шырама ан ман. Ман умма ан лар. Умна ан варла. Ыраш вырмалла. Аван ыраша вырма аван.

С, с. Ус. Су. Сан. Сана. Сыр. Сырас. Сум. Сума. Сав. Сырлан. Сава. Савас. Савалас. Сула. Сулла. Суллам. Унас. Сунас. Салам. Анас. Салма. Самана. Вырас. Шырас. Усал. Улас. Ырас. Манас. Аманас. Сар. Анас. Мана улма, сана салма. Сунас усал. Ура сырма манас мар. Анна, сана салам.

Х, х. Ах. Ух. Хал. Хам. Хур. Хыр. Хул. Хум. Хуш. Хура. Хула. Хуран. Хурал. Хурама. Хурас. Сахал. Суха. Сухан. Сухал. Хусан. Хусах. Ахах. Ухмах. Ырхан. Лаххан. Хур шывра. Аллу хура. Мулна сыхла. Хусан аван хула. Суха сухалама хама хуш. Хура лаша сухара. Хурамана авса хурас. Ху аллу-уруна ху сыхла.

П, п. Хуп. Лап. Сап. Хып. Сып. Пар. Пас. Пур. Пура. Пус. Пуса Пыр. Пыл. Упа. Паха. Пуху. Палан. Парас. Пасар. Хупас. Хыпас. Пырас. Урапа. Шапа. Пашалу. Аппа. Апла. Хуплу. Сапла. Хушпу. Хапха. Шапа шывра. Хупах усал. Алса сыпас. Пасара ан пыр. Ху савса ху пыр. Шывра сасан пур. Пусса ан сур. Аппа, ыран пуса сарар. Ухмах хурапа шурра палламан.

Т, т. Ат. Ут. Ту. Ват. Тат. Вут. Тус. Тусан. Туп. Тупа. Тупан. Тупас. Тум. Тура. Турат. Тул. Тула. Тав. Тар. Тарар. Тарас. Тараса. Таса. Тына. Ан тун. Туна. Тунас. Тух. Тухар. Хут. Хутар. Сутас. Сур. Сурас. Сурат. Тута. Тутар. Тутарас. Апат. Атас. Аташ. Ватас. Утас. Утам. Ытам. Апат: Салат. Саламат. Хурт. Тумла. Турта. Патша. Автан. Малтан. Унтан. Ултав. Улпут. Тус пулсан мул та пур. Ватта ырра хур. Салатма аван та, пухма аван мар. Усалтан тар. Аллупа пар та, урупа ут. Мулна пытарса ан усра. Вутпа ан алхас. Ман. патмалла ан анасла.

Ť, ť. Вулаť. Лараť. Тараť. Татаť. Манаť. Шыраť. Варлаť. Шавлаť. Туртаť. Ťыха. Аťа. Шуť. Ťуťťу.

К, к. Ак. Акка. Рак. Вак. Хак. Кас. Кат. Кар. Кан. Кул. Кур. Ката. Така. Такан. Кала. Калак. Такана. Купа. Капан. Кушак. Курак. Кусар. Курас. Патак. Карта. Кашта. Калта. Пушмак. Пуклак. Салтак. Такмак. Калпак. Курка. Кукша. Кукка. Лапка. Лавка. Хура лаша акара. Така картара. Пушмака сапламалла. Мана канма пар. Кушака аш пар. Шывра рак пур. Аťа. Макар, упа курма. Кукка, мана халлап каласа пар-ха.

Ă, ă. Ăш. Ăс. Ăн. Ăна. Ăса. Ăсан. Ырă. Атă. Утă. Улăп. Улăх. Улăм. Сарă. Сăра. Сулă. Сăнă. Тăлă. Тапă. Касă. Пулă. Тулă. Шурă. Пусă. Пушă. Хушă. Пăтă. Тăла. Хăта. Пăс. Пăр. Тăр. Тăп. Тăм. Хăрăк. Курăк. Вăтăр. Вăкăр. Пăшал. Тăвăл. Тăвар. Пушăт. Кашăк. Кăвар. Кăтăк. Калăп. Тамăк. Хăмăш. Курăс. Купăс. Пысăк. Кăлăх. Шăпăр. Шăнăр. Шăтăк. Халăх. Такăр. Тапăр. Карăш. Лакăм. Кăшăл. Мăшăр. Тăлăх. Тăрăх. Кăкăр. Сăвăр. Кăмака. Кăвакал. Ăнман. Кăткă. Тутлă. Кăмрăк. Кăмпа. Сăпса. Вăрман. Купăста. Шултăра. Пултăран. Сакăлта. Кăнтăрла. Ылттăн. Саплăк. Мăшкăл. Сасартăк. Харсăр. Шăрпăк. Кашкăр. Кăшкăр. Кăтра. Шăлтăрма. Шăнкăрав. Кантăр. Ăнсăртран. Тăлăха картăр. Сăтăр ан тăвăр. Тăванупала аван пурăн. Сăмаха шухăшласа кала. Курнă ута ан хапсăн. Турă панă тырă-пулла ан хурла. Атăла курмасăр аттăна ан хыв. Турра та шанса тăр, хăна ху та пăх. Сана Турă ăс панă. Кăк кăкла та, ана ту. Кашкăр сурăх тытма ăста. Ырра курсан ырă пулăн, усала курсан усал пулăн. Сăпса хытă сăхаť. Мана панăшăн сана Турă нумай патăр, тырру-пуллу аван пултăр. Макар салтак кашкăр тытма капкăн хунă, кашкăра улталама унта хур лартнă.

И, и. Ир. Им. Иш. Ил. Выр. Вир. Пыр. Пир. Сып. Сип. Сыр. Сир. Тир. Кин. Кил. Хыр. Хир. Шит. Вит. Пис. Илт. Ирť. Иван. Пир ансăр. Кил тăвăр. Усалтан пис, ырăран ан пис. Ивана сăкман вит, вăл шăннă. Пасара тух та, тир ил. Пăсасси тăвасси мар. Вутăн алли вăрăм. Иван, аťа вир вырма.

Е, е. Есир. Епир. Етем. Ерех. Емел. Елек. Вите. Миме. Пире. Илем. Илен. Валем. Вилет. Ирет. Пилеш. Сехет. Кикен. Серепе. Шерепе. Перекет. Ерне. Атте. Анне. Инке. Инкек. Серте. Шерте. Мелке. Минтер. Тепре. Тепле. Иртет. Тенкел. Тискер. Шерпет. Синкер. Ерешмен. Есир вир вырнă, епир хир курнă. Ерехе ан

сӑхлан. Хирте апат тутлӑ. Епир тӑвата ернерен вулама пултарӑпӑр. Сысна хырӑмне ыраш пӑсмасӑ тет. Хӑнтан аслине хисепле. Утне кура турти. Етем тени мӑн кӑмӑллӑ ан пултӑр. Ваттисем калани вырӑна килет. Турӑран хӑрама хушнӑ, етемрен вӑтанма хушнӑ. Атте-анне сӑмахне итлес пулаӑ. Сыв пулӑр та пур пулӑр, пур те ман пек ан пулӑр.

Ç, ç. Ус. Уç. Кас. Каç. Пус. Пуç. Сут. Çут. Сур. Çур. Сап. Çап. Сыр. Çыр. Су. Çу. Сул. Çул. Сула. Çула. Сип. Çип. Сум. Çум. Суха. Çуха. Сак. Çак. Çӑка. Сава. Çава. Сых. Çых. Çӑл. Çук. Çӑм. Çан. Çын. Çил. Çерем. Çаран. Çыран. Çиме. Çӑхан. Çутӑ. Çурӑм. Çывӑх. Çылӑх. Çӑмах. Çӑнӑх. Çӑвар. Çӑмӑл. Çумӑр. Çатан. Çӑпата. Çурт. Çырт. Çерçи. Çырла. Çапла. Çурта. Çамрӑк. Çамка. Çырма. Çӑмха. Çӑрта. Çӑмарта. Çурла. Çурхах. Çара-çерçи. Çӑрттан. Виç. Куç. Аçа. Аçу. Калаç. Валеç. Хутаç. Шӑвӑç. Пурӑнӑç. Хуçа. Аçлӑк. Ывӑç. Арçын. Выçлӑх. Куçлӑх. Ирçе. Урçа. Пӑрçа. Шӑрçа. Укçа. Тарçӑ. Хурçӑ. Инçе. Çемçе. Çинçе. Çыру çыр. Каç пулнӑ, çурта çут. Çын хыçне ан тӑр. Çара çуна лашана çӑмӑл. Çӑка çулçи çемçе. Ытлашши ан калаç. Епир çула çӑпата турӑмӑр. Кӑçал çаранта кикен кӑна, утӑ сахал. Çерем уçрӑм, вир акрӑм, ӑна вырма çын тытрӑм. Çӑхан арман çине çӑмарта тунӑ. Çӑм атӑ сӑран атӑран çӑмӑл та, çемçе те. Çула çереме çеçке илемлетет. Хырӑм тутӑ та, куç выçӑ. Паракантан ил, çапакантан тар. Ырӑ çынпа паллаш, усал çынтан тар. Çамрӑк çыннӑн çамрӑк ӑс. Ӑсне пӑх та, çине пӑх. Лаша çумӑра тӑлхӑраӑ. Çуркунне кун вӑрӑмланаӑ. Куç кураӑ те, алӑ çитмест. Шывӑн турат çук.

Ӗ, ӗ. Ӗç. Ӗм. Ӗне. Ӗнер. Ӗнен. Ӗмӗр. Ӗмӗт. Ӗлӗк. Есӗ. Епӗ. Тӗн. Тӗм. Тӗк. Пӗт. Тӗп. Кӗл. Кӗр. Çӗр. Хӗл. Вӗç. Мӗн. Хӗç. Сӗт. Тӗс. Пӗв. Хӗр. Çӗрӗ. Тӗрӗ. Пӗкӗ. Тӗве. Кӗве. Çилӗ. Кӗмӗл. Сӗлӗ. Кӗлӗ. Çӗтӗк.

Кĕлет. Вĕçес. Хĕрес. Кĕтес. Çĕмел. Пĕве. Пĕвер. Кĕрĕ. Кĕрĕк. Сĕтел. Пĕлĕт. Тĕрĕс. Хĕрĕх. Сĕрĕм. Çĕрĕк. Çĕлĕк. Тĕлĕк. Тĕкĕл-тура. Сенĕк. Ирĕк. Кĕреке. Кĕреçе. Кĕрт. Иккĕ. Кĕрпе. Кĕрхи. Кĕлте. Лĕпке. Хĕлхем. Кĕрепле. Пĕрре. Пĕлтĕр. Сентĕре. Тинкĕле. Кашкăрăн çăвар вун-иккĕ тет. Ĕмĕр сакки сарлака, теççĕ. Турра асăнмасăр ĕçе ан тытăн. Мĕскĕн саплăк çине саплăк лартаť. Çула çĕр кĕске, кун вăрăм. Епĕ те, есĕ те çын. Çĕнĕ кĕрĕк çĕлетрĕм, пусса тăхăна пĕлмерĕм, ахалех çĕтĕлсе пĕтрĕ, кунтан тепĕре çĕлетсен, епĕ тăхăна пĕлĕттĕм. Пирĕн Патша Питĕрте пурăнаť. Сисекене симĕс курăк, сисменнине хытă курăк, теççĕ. Çула çимĕç хатĕрле, хĕлĕн хырăмĕ пысăк. Кирек ăçта пырсассăн та икĕ алла пĕр ĕç, теççĕ. Ута çулаççĕ, вутта татаççĕ. Тиркекене тиркĕ тĕпĕ тивнĕ, теççĕ. Çынна хĕрхенекене Турă пăрахмасť. Çуккине Турăран ĕмĕтленер, пурришĕн Турра тав-тăвар. Асли аслă пултăр, кĕçĕнни кĕçĕн пултăр. Хăна тивмен çĕлен-калтана тивме хушман. Хĕнсĕр ĕç пулмасť. Хĕлле çанталăк сивĕ. Турă пани тăранмалăх, çын пани тутанмалăх, теççĕ. Ĕçе тĕлне пĕлсе ĕçле. Ĕмĕтĕн вĕçĕ-хĕрри çук. Мĕн кирлĕ, çавă хаклă. Пĕлмерĕн—пĕр сăмах, пĕлтĕн—çĕр сăмах, теççĕ. Çилĕ кирек камăн та пур, ăна виçелĕ тытас пулаť. Ут ĕçерĕнет—тыттараť, сăмах ĕçерĕнет—тыттармасť. Кашăка ăсмассерен турам кĕмест. Мĕн акнă, çавă шăтаť.

Ӳ, ӳ. Ус. Ӳс. Ут. Ӳт. Кул. Кӳл. Пус. Пӳс. Тус. Тӳс. Сут. Сӳт. Сӳс. Çӳç. Турĕ. Тӳрĕ. Тӳре. Ӳлĕм. Ӳкĕт. Ӳкĕн. Ӳкес. Кĕрӳ. Кĕтӳ. Тӳпе. Хӳме. Хӳре. Кӳме. Сӳре. Çӳпĕ. Тӳшек. Çӳлĕк. Пӳр. Пӳрт. Ӳркев. Хĕрӳ. Тӳмме. Нӳхреп. Кӳкĕрт. Çӳпçе. Лаша кӳлме тăрсан та Турра асăн, теççĕ. Кӳршӳ-аршупала тӳрĕ пурăн. Турă тӳрĕ пурăнакан çынна пăрахмасť. Хĕн куракан çынна Турă тӳсĕмлĕх патăр. Асаттене шыв ăсса па-

тăм та, вăл мана: пысăк ўс, терĕ. Тўресене Турă хунă. Халĕ тăвас ĕçе ўлĕме ан хăвар. Нўхреп çула сивĕ, хĕлле ăшă. Çынтан тўпеми илсессĕн, ху та тўпеми пар. Турă ўркенме хушмаст̆. Ўпренĕн ĕмĕрĕ икĕ ерне. Турă пўрменнине илес çук. Типмен тырра пўлмене ан хур. Çырăва вĕренме ан ўркен, ўлĕм хăнах аван пулĕ. Улмана ўссе çитмесĕр ан тат. Аçуна-аннўне хисепле, хăнах ырă пулĕ. Хытă анана тимĕр шăллă сўрепе сўреççĕ.

Ђ, ђ. Тат. Тађă. Пат. Пађ. Хађă. Тар. Ђар. Туп. Ђуп. Тан. Ђан. Тир. Ђир. Тĕн. Ђĕн. Ђун. Ђул. Ђăн. Ђăм. Ђўк. Ђик. Ђĕпĕ. Ђăлан. Ђукун. Ђакак. Ђăрăш. Ђăваш. Ђĕре. Ђура. Ђĕрес. Ђăкăт. Ђăхă. Ђуман. Ђалăп. Ђăмăр. Ђĕкеç. Ђике. Ђĕлĕм. Ђухăн. Ђарак. Ђĕрĕн. Ђуста. Ђĕлхе. Ђаршав. Ђўређе. Ђикмек. Ђĕлпĕр. Ђалха. Ђавка. Ђĕренђе. Ађа. Ађаш. Нађар. Лађака. Кађака. Улађа. Куђан. Пăђăр. Вуђах. Ўређе. Курђĕ. Кађђă. Пиђђе. Çиђђĕ. Мађђа. Мунђала. Кăмăрђак. Кăвакарђăн. Турђăка. Карђăк. Шăрђăк. Пăрђăкан, Хурђăка. Тырă-пулă нађар пулсассăн, халăха хĕн. Ђăххине çăмарти вĕрентес çук, теççĕ. Ђас тунă ĕç тĕплĕ пулмаст̆. Ађа-пăђана пĕђĕкçĕле ђарулă усрасассăн, вăл ўссен те ђарулă çын пулат̆. Иккĕн икерђĕ çиме аван тет, вун-иккĕн авăн çапма аван тет. Ђакакăн мĕн пур сăвви те пĕрре анђах. Пĕђĕкçĕ хуранăн пăтти тутлă. Çăлтăрсем пире пăнђă пек анђах курăнаççĕ. Ђăваш ђăваш хутне кĕрет, тутар тутар хутне кĕрет. Ђĕмпĕрте ђăваш ађисем вĕренеççĕ. Лаша пуласси т̆ыхаран паллă, çын пуласси ађаран паллă. Ђавса çывăх та, çыртма çук. Çĕр сум укçу пулиђђен, çĕр тус пултăр. Турђăка пур çинђе никам та алла вута ђикмĕ. Ђаплă çынна пур те паллаççĕ. Ашкăнакана ђар. Курман кăмака çинђе, куракан Мускавра, теççĕ. Ат̆а, ађа, çырăва вĕренер. Укçа ђул кастарат̆.

Љ, љ. Ахаљ. Выља. Выљăх. Кукăљ. Шаљса. Каљђа.

Вӑԓԏа. Укаԓԏа. Пыԓԏӑк. Хӑԓԏӑк. Хупӑԓԏа. Кунта ан выԓа, выԓас килсен тула тух. Выԓӑх-ԏӗрлӗх алла пӑхат̆. Кӑҫал ҫумӑр ҫукалат̆-ха, Турӑ парсан тырӑ аван пулӗ. Ахаԓ ан тӑр. Куҫа хӑԓԏӑк кӗрсен ԏас тухмаст̆. Укӑԓԏаран тухрӑм, епӗ утӑ ҫултӑм, ҫырла ҫеҫки пуррине пӗлмерӗм; кӗрекене лартӑм, епӗ шут̆ турӑм, ваттисем пуррине пӗлмерӗм.

Ԋ, ԋ. Ԋаԋа. Мӑкӑԋ. Хуԋӑм. Хуԋакам. Хуԋаҫа. Муԋԏа. Хуԋамӑшӗ. Кинӗсем хуԋашшӗпе хуԋамӑшне парӑнса тӑмалла. Мӑкӑԋӑн ԏеԏекӗ те пит илемлӗ, вӑрри те тутлӑ.

Й, й. Уй. Туй. Май. Мӑй. Пай. Кай. Вӑй. Ай-хай. Хӑй. Нумай. Майра. Сайра. Кайра. Хӑйра. Суйла. Ыйхӑ.

Йа. Йал, йар. йака, йапала, йалан, йашка, йасмӑк, майа, кайа, мӑйан, пуйан, туйа, майак, пайан, хайар, хӑйар.

Йу. Йул, йут, йун, йур, йус, йупа, йумах, йурӑ, йумӑҫ, йуман, йусман, йулташ, кайу, пайу, вӑйу, туйу, йулхав.

Йы. Йытӑ, йывӑр, йышӑн. йысна, йыхрав, йывӑҫ.

Йӑ. Йӑх, йӑла, йӑмӑк, йӑваш, хӑйӑр, кайӑк, пайӑрка, мӑйӑр, шӑйӑр. Шаннӑ хӑвара кайӑк ҫук, теҫҫӗ.

Йе. Йенӗ, йер, йепле, йеррипе, йенԏӗк, тийе, ԏийе. ԏейе, ҫийе.

Йӳ. Йӳн; йӳҫӗ, йӳнлӗ, тийӳ.

Йӗ. Йӗс, йӗм, йӗр, йӗтӗн, йӗтес, йӗтем, йӗпе, йӗнер, йӗнӗ, ҫийӗр, мейӗр, йӗртес, йӗлтӗр, йӗнерԏӗк, йӗрӗлԏе.

2.

Йалан ӑспа ҫӳресен, йалти ватӑ йатламаст̆. Йӗре йӗре ӗҫлекен кула кула ҫийет тет. Йулхава йалан уйав. Пуйанӑн кушакӗ те кайӑк тытат̆, теҫҫӗ. Ватта туйа кирлӗ, пӗԏӗкҫӗ аԏана сӑпка кирлӗ. Икӗ кайӑка хӑвалакан пӗрне те тытайман тет. Выртан каска мӑкланнӑ, ҫӳрен каска йакалнӑ тет. Ҫар иртсессӗн паттӑр нумай. Ваттисем калани вырӑнлӑ, патша калани йурӑхлӑ. Ӗҫ апат ыйтмаст̆, вӑл хӑй тӑрантарат̆. Йывӑҫҫинԏен улми айакка ӳкмест. Сӑмса айӗнԏи курӑнмаст̆,

вăрман урли курăнаť. Вăтанман йумăç пулнă тет, ўркенмен ăста пулнă тет. Пысăк сăмах калиҫҫен пысăк ҫӗлӗ çăкăр тыт. Пӗр кун кайас тесессӗн çиҫӗ кунлăх çăкăр ил, теççӗ. Йыттăн хўри кукăр, ăна шанма çук. Ўт-ҫӗлхенӗн шăмми çук, ҫăн сăмахăн суйи çук. Вăйăран вăкăр тухаť. Çамрăкла вӗренеймесессӗн, ватăлсан вӗренме хӗн вара. Ĕçрен ан хăра, вăл хăй сантан хăратăр. Çынтан вăтанмасассăн, Турăран хăрамасассăн, пархатар кураймăн, теççӗ ваттисем. Хурама пӗрни хăй йенеллех пӗрӗнет.

Урпа утмăл кунта кӗрекене лараť, теççӗ. Кăвакал кўллине кура ҫăмаť. Хăвăн мулу çине шанса ан тăр, вăл манăн ӗмӗре çитет-ха, тесе ан кала. Усал ан ту, хăна та усал пулмӗ. Аптăранă кăвакал кутăн ҫăмнă тет. Кирлӗ мар катăк пуртă та ӗмӗрте кирлӗ пулнă тет. Вăйлă çынпа ан тавлаш, хăçан та пулсан санăн унăн аллине кӗрсе ўкмелле ан пултăр. Ватă çерçийе хывăхпа улталаймăн. Питў-куçу илемсӗр пулсан куçкӗскине ан ўпкеле. Куç умӗнҫе ан мухта, куç хыçӗнҫе ан йатла. Халăх сураť, кўлӗ тăваť, пӗҫҫен сураť, типсех пыраť. Вăйран ытлашшине ан ҫӗкле, хăвăнтан пуйан, вăйлă çынпа ан çыхлан. Çылăхран çӗленрен тарнă пек тар: есӗ ун патне пырсассăн, вăл сана сăхса пăрахӗ. Пукрав иртсессӗн хура-кураксем пирӗн патăмăртан кăнтăрла йенне кайаççӗ. Килте йытă пăтратма пӗлмен, йалта йашка пӗçернӗ тет. Тумла та ҫула шăтараť. Вӗлле хурҫӗ пӗҫҫен пыл нумайах тăваймӗ. Хӗрхӗç (хытă) çынтан хӗл варринҫе те пăр катăкӗ ыйтса илеймӗн. Кашкăр пулăшсассăн вăрăм туна та лашана ўкерӗ. Ҫирлекен пур те вилмест. Ĕçлекене Турă тăрантараť. Кил-çуртра кашăк-тирӗк шалтăртатмасăр пулмасť, теççӗ. Саншăн кашкăр та тутă пултăрҫӗ, сурăх та тӗрӗс пултăр-ҫӗ, теççӗ хытă çынна. Тилӗ хăй тӗкне-çўçне варламасť. Тухман çын тухсан, ťăман

тухаť тет. Çийесси çӑмӑл та, ӗçлесси йывӑр. Ут тӑваť те, вӑкӑр çийет. Ир тӑракан тутӑ пулнӑ тет. Тӗкӗннӗ выђӑх тӗкне-çӳçне çинӗ тет. Тыткала пӗлмен ал-ура ђӗрни вӗçне шӑрпӑк кӗнӗ тет. Ута пӑхакан çуран çӳремен, ватта пӑхакан выçӑ çӳремен, теççӗ. Çапа пӗлмен пушӑ хайне çавӑрӑнса тивнӗ тет. Туман ťыханӑн пилӗкне ан хуç, теççӗ. Аш пулсан хуплу тӑвӑттӑм та, çӑнӑх çук, тесе каларӗ тет ӗлӗк пӗри. Пӗрре улталӑн, иккӗ те улталӑн, виççӗмӗшӗнђе макӑрӑн та вара, теççӗ. Çӑкӑр-тӑвар хире хирӗç, теççӗ. Нумай пӗтӗ, сахал çитӗ, пӗрле пурӑннине мӗн çитӗ? Йалта çерçи вилмест, теççӗ. Выçсан çӑкӑр та тутлӑ, тӑрансан пыл та йӳçӗ. Йӑлтӑртататакан йапала пур те ылттӑн мар. Çу каçсан вӑрмана çырла татма каймаççӗ. Çӑкӑр хырӑм хыççӑн çӳремест. Упана тытмасӑр тирне ан сут. Çын аллинђи кукӑђ пысӑккӑн курӑннӑ тет. Нумайа хапсӑнакан нимӗнсӗр тӑрса йулнӑ тет. Ахађ тӑриђђен кӗрӗк аркине те пулин йӑвала, теççӗ. Пӗр каснӑ ђӗлле çыпӑçтармалла мар вара. Çын çурӑмӗ çинђи çӗклем çӑмӑл. Халӑх çӑварӗ хапха пек. Пӗђђен автан ашӗ çиме анђах аван, теççӗ. Упа мӑнтӑр та, çиме йурамасť. Ђупрӑм, ђупрӑм çитеймерӗм, хӑва çатан урлӑ каçаймарӑм.

3.

ӲКӖТ. Таса, ырӑ çын пул, Турӑ çине шанса Ӑна пӗтӗм ђӗрӳпе йуратса пурӑн. Турӑ çыннӑн мӗн тытнине-тунине анђах мар, çыннӑн ӑшӗнђи шухӑшне те пӗлсе тӑраť, çавна ан ман. Турӑ умӗнђе пӗр пӗр ырӑ ӗç тусассӑн, мухтанма кирлӗ мар пирӗн. Мӗн пур телейӳ пур те Турӑран килет. Турӑ пулӑшмасӑр нимӗн те пулмасť. Турра йалан тав-туса пурӑн; ху ђунна йаланах Турра парӑнтарса тӑр. Ӗç тума тытӑнмассерен малтан Турра асӑн. Кӗлӗ вӑхӑтӗнђе ђиркӗве каймасӑр ан йул, кайсассӑн кӗлӗ пӗтмесӗр ан тух. Турӑран хӑра, патшана хисепле, патшана Турӑ лартнӑ. Турӑ

лартман тӳре çук, пур тӳресене те Турӑ лартнӑ. Патша ирӗкӗнҫен ан тух, вӑл кӑларнӑ йӑлана пӑхӑнса тӑр. Ватӑ сынсене, хӑвӑнтан аслисене хисепле, тантӑшусем умӗнҫе пуçна ан çӗкле; хӑвӑнтан кӗçӗннисене пурне те кӑмӑл кур. Пупсене, аçуна-аннӳне, пуçлӑхсене, пур ырӑ çынсене те хисепле; вӗсенӗн сӑмахӗсенҫен ан тух. Хӑна ырӑ сунакансемшӗн анҫах мар, хӑвӑн тӑшманусемшӗн те Турра кӗл-ту. Сана Турӑ усал тума çуратман, ырӑ тума çуратнӑ. Есӗ мӗн вӑй çитнӗ таран çынсене ырӑ тума тӑрӑш. Пуринпе те тӳрӗ пурӑн, пӗр çынпа та урлӑ ан пул. Пӗр пӗр çын сана хур тусассӑн, есӗ ӑна каçар; ху пӗр пӗр сынна хур тусасссӑн, ҫасрах килӗш унпа. Усал ӗç тума мар, усал сӑмах та ан калаç. Ваттисем калаçнӑ ҫух вӗсен сӑмахне ан пӳл, пӗр ҫӗнмесӗр итлесе тӑр. Йапалана курнине пӗр ан хапсӑн, ку манӑн пулин-ҫӗ, тесе ан шухӑшла. Çын йапалине ан вӑрла, хӑвӑн мӗн пуррипе тутӑ пул. Каланӑ сӑмахна тыт. Нихӑçан та ан суйеçтер. Найан ан пул, ӗçҫен пул. Ӗçлени Турра та йурӑхлӑ, хӑна та усӑлӑ.

Ырӑ йатлӑ пуласшӑн ырӑ ӗçе çын умӗнҫе ан тӑвӑр. Есӗ ырӑ ӗç туни çынна ан курӑнтӑр. Ырӑ ӗç тунӑ ҫух санӑн сылтӑм аллу тунине сулахай аллу та ан систӗр. Хӑйне хӑй мала хуракан кайа пулӗ, хайне хӑй кайа хуракан мала тухӗ. Аслисем кӗçӗн пулӗç, кӗçӗннисем асла тухӗç. Хӑвӑнтан ыйтакана пар, кивçен илес тийекентен пӑрӑнса ан çӳре. Çынна ан айӑплӑр, çынна айӑпламасан хӑвӑр та айӑплӑ пулмӑр. Çынна йепле айӑппа айӑплӑр, хӑвӑра та çав айӑппах айӑплӗç.

Ҫӗлхӳне усал сӑмах каласран ҫар, çаварӑнтан ҫейе сӑмах ан кӑлар, усал ӗçрен пӑрӑн та, ырӑ ӗç ту. Çынпа хирӗç пулсассӑн, ырӑ ӑшӑ сӑмах кала. Пӗлмен çынна вӗрент, хуйхӑлӑ çынна пусар. Çак сӑмахсем тӑрӑх пурӑнсассӑн, ырӑ çын пулӑн, сана никам та тивмӗ.

Йулташусем, пĕлĕшӳсем пур те йуратĕç; курайман тăшманусем нимĕн те тăваймĕç. Санăн пурăнăçу телейлĕ пулĕ вара. Турă айăпсăр çынна сыхлаҭ, айăплине пĕтерет. Çынна хăна ху йуратнă пекех йурат. Хăвăра вĕрентекенсене итлесе пурăнăр, вĕсене парăнса тăрăр. Ватă çынтан ан кул: хамăр та çавăн пекех ватăлмалла. Ватă шурă çӳçлĕ çын кĕрсессĕн уру çине тăр та‘ ăна хисеплесе вырăн пар. Ватă çынна сивĕ сăмах ан кала; çамрăксене ху тăванна вĕрентнĕ пек вĕрент; карҫăксемпе ху аннӳпе калаçнă пек калаç. Хăй тăванне курайман çын çынна вĕлерекенпе пĕрех. Ашшĕ-амăшĕ пиллĕхĕ аҫисенĕн пурăнăçне ăнтараҭ. Аçу-аннӳнтен пиллĕх илме тăрăш: вĕсенĕн пиллĕхĕ вутра та çунмасҭ, шывра та путмасҭ. Ашшĕ-амăшне хисеплекен хăй те аҫисенҫен хисеп кураҭ.

4.

Санăн Турру Епĕ: Манран пуçне санăн урăх турăсем ан пулҫҫăр.

Есĕ пирĕн Туррăмăр, епир Санăн етеммӳсем.

Пур те Санăн аллу пултарнă йапаласем.

Пирĕн Турă пек аслă Турă кам пур?

Санăн аллусем пултарнă мана, Санăн аллусем тунă мана.

Есĕ пире çимĕç паратăн. Çӳлти патшалăхна кӳртмесĕр ан хăвар пире.

Ей Турă, хĕрхен мана. Ей Турă, вĕренме пулăш мана, Манăн ҫунăма сыхла.

Ей Турă, ăнлантар мана. Ей Турă, хăш çулпа пымаллине кăтарт мана.

Ху хушнă пек пурăнма вĕрент мана. Ху Турруна пĕтĕм ҫĕререн йурат.

Çынна хăна ху йуратнă пекех йурат.

Аçуна-аннӳне хисепле.

Ей Турă, патшана çăл, пирĕн кĕллĕмĕре илт. Ей

Турă, етеммÿсене çăл.

Килĕр, Патша Туррăмăра пуççапар.

Килĕр, Христоса Патша Туррăмăра ÿксе пуççапар; килĕр, Христоса Патша Туррăмăра Хăйне ÿксе пуççапар.

Ей ђунăм, Турра мухта; ей Туррăм, Есĕ пит аслăлантăн.

Çутта тумтир пек тăхăнтăн, пĕлĕте сăран пек карса хутăн.

Выђăх-ђĕрлĕх валли курăк ÿстеретĕн, етем валли тырă-пулă пултаратăн, çĕртен çимĕç кăларатăн.

Вăхăт пĕлме Есĕ уйăх тунă, хĕвел те хăй ăçта анса ларассине пĕлет. Есĕ тĕттĕм тунипе çĕр пулат, вара вăрманти тискер кайăксем пур те тухаççĕ.

Пур те Есĕ кирлĕ вăхăтра çимĕç парассине кĕтсе тăраççĕ. Есĕ парсан илеççĕ, аллуна уçсан пур те ырăлăхпа тăранаççĕ; вĕсенђен сăнна пытарсан аптăраççĕ, сывлăшĕсене туртса илсен вилсе каллах тăпра пулаççĕ.

Ей Турă, Санăн ĕçÿсенђен пит тĕлĕнмелле. Есĕ пурне те ăслăлăхупа пултарнă.

Усал çынсенĕн канашне çÿремен çын, çылăхлă çынсенĕн çулĕ çинђе тăман çын телейлĕ. Унăн ирĕкĕ Турă законĕнђе, вăл кунĕн-çĕрĕн Ун законĕ çинђен шухăшлат. Кирек мĕн тума тытăнсан та унăн ĕçĕ ăнса пырат.

Турра хăраса хисеплĕр.

Ăна шанса тăракансем пур те телейлĕ.

Ей Турăçăм, епĕ тархасланине илт. Сана тархасланă ђух тархасланă сассăма илт.

Ей Турă, çăварăма сыхă тăрат, ăна хупса тăма алăк хур.

Ман кăмăла усал шухăш хыççăн ан йар, манăн çылăх сахал тесе шухăшлама ан пар.

Ей Туррăм, Туррăм, куçăм Сан çинђе, Сана шанса тăратăп, ђунăма манран ан ил.

Хам сассăмпа Турра тархаслатăп, хам ђĕлхемпе Турра кĕл-тăватăп.

Ăна ҫунтан йăлăнатăп, хуйхăма Ăна каласа кăтартатăп.

Ҫунăма тĕттĕмрен кăлар, Санăн йатна аслăлам.

Сăваплă ҫынсем Есĕ мана ҫăлассине кĕтсе тăраççĕ.

Ей Турă, путса аннă ҫĕртен Сана йăлăнатăп; ей Турă, сассăма илт.

Кĕл-тунă сассăма Санăн хăлхусем илтҫĕр.

Ей Туррăм, Туррăм, ҫылăхсене пăхсан кам ҫăлăнасси пур, анҫах Есĕ каҫаратăн.

Пур халăхсем те Турра мухтăр, пур ҫынсем те Турра мухтăр.

Унăн ырăлăхĕ пирĕн ҫийĕмĕрте тĕреклĕ тăрат̆. Туррăн ҫăнлăхĕ ĕмĕрлĕхе пырат̆.

Ей Іисус Христос, Есĕ ҫӳлти, вилĕмсĕр, таса, мухтавлă, аслă Аҫăвăнтан тухнă ырă Ҫутă. Епир хĕвел аннă вăхăта ҫитсе каҫхи ҫутта курсассăн, Атте Турра, Ывăл Турра, Святой Сывлăш Турра мухтаса йурлатпăр. Ей ҫĕрĕлĕх паракан Турă Ывăлĕ, Сана кирек хăҫан та ырă сасăсемпеле мухтаса йурлама тивĕҫлĕ, ҫавăнпа Сана пĕтĕм тĕнҫе мухтаса тăрат̆.

Туррăмăра мухтаса аслăлăр, Унăн таса ури айне ӳксе пуççапăр.

Ей Турă ҫурисем, пайан пурăр та Турра мухтăр.

Ей Турă, пурăнас кунăмсенҫе Санăн ырăлăху мана нихăҫан та хăвармин-ҫĕ.

Турă мана кĕтӳҫĕ пек кĕтсе усрат̆, нимĕн ырăлăхран та хăвармас̆т мана. Курăк аван ҫĕрте илсе ҫӳрет мана.

Ей Турă, Ху йатушăн ҫăл мана, Ху хăватупа витсе тăр мана.

Ей Турă, ман кĕллĕме илт, ман сăмахăмсене итле.

Куҫăмпа ҫӳлелле пăхатăп, унтан мана пулăшу килет.

Мана пĕлĕтпе ҫĕре пултаракан Турă пулăшат̆.

Ей Турă, Есĕ ман хута кĕрекен, Санăн ырăлăху ман ҫийе епĕ йăлăниҫҫенех ҫитет.

Ей Турă, тăшмансен аллинҫен туртса ил мана, ман ҫийе тăракансенҫен хăтар мана.

Турă патшана ларҫĕ, Турă илем тăхăнҫĕ.

Турă вăй-хăват тăхăнҫĕ, пилĕкне ҫыхрĕ.

Тĕнҫене тĕреклĕлентерҫĕ, вăл ĕнтĕ хусканас ҫук.

Ей Турă, Санăн ҫуртна ĕмĕр тасалăх тивĕҫлĕ.

Ей Турă, ҫак каҫа ҫылăхсăр ирттерсе йама пар пире.

Ей аттемĕрсенĕн Турри, Есĕ мухтавлă, Санăн йату ĕмĕр мухтавлă, ĕмĕр ҫаплă, амин.

Ей Турă, Сан ҫине шанса тăратпăр: ырăлăхна пирĕн ҫийе ҫитер.

Ей Турă, Есĕ мухтавлă, Ху сăмахусене вĕрент мана.

Ей Патша, Есĕ мухтавлă, Ху сăмахусене ăнлантар мана.

Ей Святой, Есĕ мухтавлă, Ху сăмахусемпе ҫутăлтар мана.

Туррăн йаҫĕ кунтан малашне те ĕмĕрех мухтавлă пулса тăтăр.

Ей Турă, патша Санăн хăватупа хĕпĕртет, Есĕ ăна ҫăлнăшăн тем пек савăнаĭ. Есĕ унăн ĕмĕтленнĕ ĕмĕтне ҫитертĕн, вăл йăлăнса ыйтнине ахаҫ хăвармарăн.

Мухтав ҫӳлти Турра, ҫĕр ҫине канăҫлăх килҫĕ, ҫынсене ырăлăх ҫитрĕ.

Ей Турă, ҫĕлхеме уҫ, ҫĕлхе-ҫăварăмпа Сана мухтам.

Пĕр Турă анҫах ҫăлăнăҫ параĭ, Хăйĕн ҫыннисене пиллесе сыхласа усраĭ.

Епĕ выртса ҫывăраттăм та, Турă сыхланипе ҫипер вăранса тăраттăм.

Ей Турă, айăпланă ҫух ҫиллӳпе ан айăпла мана, кăтартас хĕнлĕхӳне хайарлăхупа ан кăтарт.

Ей Турă, епĕ Сан ҫине шанса тăратăп, ей Туррăм, Есĕ мана пăрахмăн.

Ей Туррăм, Туррăм, ан пăрах мана, манран ан сивĕн. Ей мана ҫăлакан Туррăм, ҫасрах пулăш мана.

Б-27-28-02

Ей мана ҫăлакан Туррăм, кунĕпе Сана тархаслатăп, ҫĕрле те Сан умăнтах тăратăп. Манăн кĕллĕм Сан умна ҫитин-ҙĕ, йăлăннă сассăма хăлхуна ҙиксе итлĕсĕнҙĕ. Ҙунăм хуйха ÿкрĕ, пурăнăҫăм пĕтес патне ҫитрĕ.

Ей ҙунăм, Турра мухта, ăшăмри мĕн пур шухăшăм Унăн таса йатне аслăла. Ей ҙунăм, Турра мухта, Вăл тунă ырăлăхсене ан ман.

Турă Хăй пире курăнҙĕ: Унăн йаҙĕпе Килекен мухтавлă.

Турра тав-туса мухтăр, Вăл ырăлăхлă, Унăн ырăлăхĕ ĕмĕрлĕхе.

Йĕри-тавра ҫавăрса илҙĕҫ мана, вĕсене хирĕҫ Турă йаҙĕпе тăтăм.

Вилмерĕм, ҙĕрĕ йултăм, Турă ĕҫĕсем ҫинҙен каласа катартăп.

Турă йатне мухтăр, ей Туррăн ҙурисем, Турра мухтăр. Аллилуйа, аллилуйа, аллилуйа.

Іерусалимре пурăнакан Турă Сіонра мухтавлă.

Турра тав-туса мухтăр, Вăл ырăлăхлă, Унăн ырăлăхĕ ĕмĕрлĕхе.

Ҫÿлти Турра тав-туса мухтăр, Унăн ырăлăхĕ ĕмĕрлĕхе.

Ей Турă, Хăвăн ырăлăхупа пирĕн хута кĕр, ҫăл, ҫырлах, пăхса усра пире.

Мана ҫамрăккранпах нумай усал шухăшсем аптăратаҫҫĕ, ей Ҫăлакан, Есĕ Ху ман хута кĕрсе ҫăл мана.

Ей Сіона курайманасăр тăракансем, Турă сире хурлăха хăварĕ: вутпа ĕннĕ курăк пек сире типĕтсе йарĕ.

Святой Сывлăшпа пур ҙун та ҫĕнелет, пур ҙун та тасалса ырра тухаҭ; Виҫ-ипостаҫлĕ пĕр Турă пур ҙуна та етем пĕлейми ырăлăхĕпе тасалăх параҭ.

Турă калаҭ: пайан тăрам, мĕскĕнсене ҫăлма тытăнам, вĕсене ҫăлмасăр хăвармăп, тет.

Ей Туррăм, Туррăм, тăр: Ху ĕлĕкренпех тума пулнине вырăна кÿр; халăхсем Санăн тавра пуҫтарăнса тăрĕҫ.

Ц. Н. П. Б.
КАЗАНЬ
Б-242802
В. 3175

Халăхсене калăр: Турă патшана ларҫё, пĕтĕм тĕнҫене тĕреклĕлентерҫĕ, вăл ĕнтĕ хусканас ҫук, тийĕр.

Ей Турă, тăр; ей Турă, пулăш пире; Ху йатушăн ҫăл пире.

Ей Турăҫăм, тăр, аллу хăватне кăтарт, Есĕ ĕмĕр патшара ларатăн.

Ей Турă, Ху хăватна кăтарт, пире килсе ҫăл.

Ей Турăҫăм, тăр, аллу хăватне кăтарт, мĕскĕн ҫыннусене пĕтĕмпех ан пăрах.

Турă ĕмĕр патша пулса тăрĕ, ей Сіон, санăн Турру сыпăкран сыпăка пырĕ.

Христос ҫĕрĕлсе тăнине куртăмăр, Святой Іисус Турра пуҫҫапар: пĕр Вăл анҫах ҫылăхсăр.

Ей Христос, Санăн Хĕресне пуҫҫапатпăр; Есĕ хăватлă ҫĕрĕлсе тăнине мухтаса йурлатпăр.

Есĕ пирĕн Турă, Санран пуҫне урăхне пĕлместпĕр, Санăн йатна анҫах асăнатпăр.

Ей ĕненекенсем, пурăр та килĕр, хăватлă ҫĕрĕлсе тăнă Христоса пуҫҫапар.

Хĕрес пĕтĕм тĕнҫене савăнăҫ кӳҫĕ.

Йаланах Турра тав-туса, Вăл ҫĕрĕлсе тăнине мухтаса йурлар: Вăл хĕрес ҫумне пăталанса Хăй вилĕмĕпе вилĕме пĕтернĕ.

Мухтав Ашшĕне, Ывăлне, Святой Сывлăшне.

Ей ырăлăхлă Турă, апостолсем кĕл-тунипеле нумай ҫылăхăмăрсенҫен тасатсам пире.

Халĕ те, кирек хăҫан та, ĕмĕр ĕмĕрех, амин.

Ей ырăлăхлă Турă, Турă Амăшĕ кĕл-тунипеле нумай ҫылăхăмăрсенҫен тасатсам пире.

Ей Турă, Хăвăн ырăлăхупа хĕрхен мана, Хăвăн ырă кăмăлупа епĕ усал ĕҫ тунине каҫар.

Іисус Хăй малтан каланă пек тупăкран ҫĕрĕлсе тухнă, пире ĕмĕрлĕх пурăнăҫ панă, пысăк ырăлăх тунă.

Ей Турăҫăм, Есĕ манăн хӳттĕм; Есĕ манăн вăйăм;

Есĕ манăн Туррăм; Есĕ манăн савăнăçăм.

Ей Çăлакан, тасатсам мана, манăн Сана йурăхсăр ĕçсем пит нумай.

Етемĕн Турра курма хал çук, Ăна ангел ушкăнĕсем те хăйса пăхаймаççĕ.

Манăн ђунăм Турра аслăлаť, манăн кăмăлăм Çăлакан Туррăмшăн савăнаť.

Есĕ херувимсенђен те аслă, серафимсенђен те мухтавлă, Есĕ хĕр халлĕн Сăмах Турра çуратнă, Есĕ Турă Амăшĕ, Сана аслăлатпăр.

Турă Хăй ђурийĕн йăвашлăхне курђĕ, малашне ĕнтĕ мана пур халăхсем те мухтĕç.

Хăватлă Турă мана асла кăларђĕ, Унăн йађĕ таса, Унăн ырăлăхĕ хăйĕнђен хăракансене сыпăкран сыпăка тивсе пыраť.

Вăл Хăйĕн алли хăватне кăтартрĕ; мăн-кăмăллисене салатрĕ.

Аслă ырăнтисене ырăнĕсенђен ўкерђĕ, йăваш кăмăллисене асла кăларђĕ; ыçăхса çўрекенсене ырăлăх турĕ, пуйаннисене çука хăварђĕ.

Аттемĕрсене, Авраама, унăн ăруне те ĕмĕрлĕхе пулĕ тесе каланă ырăлăхне астуса Хăй ђурине Израиле хапăл илђĕ.

Пур ђун та Турра мухтаса тăтăр. Пĕлĕт çинђисем Турра мухтăр, çўлтисем Ăна мухтăр. Ей Турă, Сана мухтама тивĕçлĕ. Ей Туррăн ангелĕсем, пурăр та Турра мухтăр.

Ей Турра çуратнă Хĕр, Есĕ пит мухтавлă: Санран ўтленсе çуралнă Турă тамăка çĕнтернĕ, тамăкран Адама хăтарса кăларнă, ылхана пĕтернĕ, Евана ирĕке кăларнă, вилĕме вĕлернĕ, пире ђĕрĕлĕх панă. Çавăнпа Ăна мухтаса йурлатпăр: ей мухтавлă Христос Турă, çак тĕрлĕ ырăлăх кăтартнăшăн мухтав Сана.

Ей пире çутă кăтартакан Турă, мухтав Сана.

Мухтав çӳлти Турра, çӗр çине канăçлăх килҭӗ, çынсене ырăлăх çитрӗ. Санăн аслăлăхна курса Сана мухтатпăр, Сана аслăлатпăр, Сана пуççапатпăр, Сана мухтаса йурлатпăр, Сана тав-тăватпăр.

Куллен Сана мухтаса тăрам, Санăн йатна ӗмӗр ӗмӗрех аслăласа пурăнам.

Ей Турă, Есӗ сыпăкран сыпăка пирӗн хута кӗретӗн, Сана, Турă, тархаслатăп: Санăн умăнта çылăха кӗтӗм, каçар мана,ҭунăма тасат, тетӗп.

Ей Турă, Сана пуççапса тархаслатăп, Ху хушнă пек пурăнма вӗрент мана. Есӗ манăн Туррăм: пурăнăç та Санран тухаҭ; Есӗ вӗрентнипе çутă курăпăр; Хăна пӗлекенсене ырăлăхна кăтартса пыр.

Ман урасене Ху кăтартнă çулпа çӳрет, çылăх пусмăрласа илме ан пар мана. Етем суйа сăмахӗнҭен хăтарса тăр мана, Санăн заповѣдсене тӗрӗс тытса тăма пар. Ху ҭуру çине Ху сăну çуттине антар. Хăвăн тӗрӗс сăмахусене вӗрент мана.

Епир çак сехетре кӗл-тунине те хапăл ил ӗнтӗ, Турă! пире Хăвăн заповѣдсем тăрăх пурăнма пар, ҭунăмăра ырăлăх пар, ӳтӗмӗре тасалăх пар, кăмăлăмăра тӳрлет, шухăшăмăра тасат, тӗрлӗ хуйхăран, тӗрлӗ усалтан, тăрлӗ хӗн-хуртан хăтарса тăр пире. Хăвăн таса ангелусемпе сыхласа усра пире, вӗсем йӗри-тавра çаварса илсе пире упраса, вӗрентсе тăҭҭăр, вӗсем вӗрентнипе пурсăмăр та епир пӗр тӗне кӗрер, Сана пӗлме ăсăмăр çитейменскерсем Сана пӗлекен пулар. Есӗ ӗмӗр ӗмӗрех мухтавлă. Амин.

Ей Турă, епӗ тӗрӗссине илтсе пӗлсем, тархасланă сассăма илтсем, суйасăр çăварăмпа тунă кӗллӗме йуратса илсем.

Ман урасене Ху кăтартнă çулпа тӗреклӗ çӳремелле ту, манăн урасем ан шуҭҭăр.

Ей Турă, ҫунтан Сана тархаслатăп. Сан ҫине, Туррăм, шанса тăратăп, ĕмĕрлĕх хурлăха ан хăвар мана, тăшмансенĕн мăшкăлĕ ан ту мана.

Ей Турă, Ху ҫулна кăтартса йар мана, Ху кăтартнă ҫулпа ҫӳреме вĕрент мана. Хăвăн тӳрĕ ҫулу ҫине тăрат, тӳрĕ ҫулпа пыма вĕрент мана: мана ҫăлакан Турă Есĕ.

Ей Турăҫăм, ҫĕреме тасатса ҫĕнет, каллах тӳрĕ шухăшлă ту мана. Ху патăнтан хăваласа ан йар мана. Хăвăн таса Сывлăшна туртса ан ил манран.

Турра йурăхлă парне—ҫылăхран ӳкĕнекен ҫĕре, ҫылăхран ӳкĕнсе хурланакан ҫĕрене Турă хур тумасть.

Ҫӳлти Турă ҫине шанса тăракан ҫын хăвагла Турă хӳттинҫе ырă курса пурăнать.

Ей Турă, патшалăхна кĕрсен, патшăлăхăнта асна ил пире.

Мĕскĕн кăмăллисем телейлĕ: вĕсене ҫӳлти патшалăх пулĕ.

Ӳкĕнсе йĕрекенсем телейлĕ: вĕсем савăнĕҫ.

Йăваш кăмăллисем телейлĕ: вĕсене ҫĕр тивĕ.

Тӳрĕшĕн выҫăхса ҫунакансем телейлĕ: вĕсем тăранĕҫ.

Ҫынна хĕрхенекенсем телейлĕ: вĕсене Турă хĕрхенĕ.

Таса ҫĕрелисем телейлĕ: вĕсем Турра курĕҫ.

Вăрҫă хушшине килĕшӳ кӳрекенсем телейлĕ: вĕсене Турă ывăлĕсем тесе калĕҫ.

Тӳрĕшĕн асапланса хурлăх куракансем телейлĕ: вĕсене ҫӳлти патшалăх пулĕ.

Сире Ман пирки хур тусан, хĕсĕрлесен, тĕрлĕ усал сăмахпа вырăнсăр хăртсассăн, есир телейлĕ пулăр.

Савăнăр, хĕпĕртенĕр: сире пĕлĕт ҫинҫе пысăк сăвап пулĕ.

Ырă кăмăлпа Турра кĕл-тăвар.

Ҫӳлтен пире ырă кăмăл патăр, ҫунăмăрсене ҫăлăнăҫ

патăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Пĕтĕм тĕнђе лăпкă тăтăр. Христос тĕнне тытса тăракан халăхсем лайăх тăђђăр, пур те пĕр ђăн тĕне хутшăнђђăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Çак таса ђиркўшĕн, Турра ĕненсе, Унтан хăраса, таса ђĕрепе çак ђиркĕве кĕрекенсемшĕн Турра кĕл-тăвар.

Ђиркўсене пăхса тăракан Святѣйшій Синодшăн, ырă çыннăмăр Преосвященнѣйшій Епископ *(йатне асăн)*, ырă священниксемшĕн, Христос ĕçне тума пулăшакан діаконсемшĕн, ђиркĕвĕн пур çыннисемшĕн, пур халăхшăн Турра кĕл-тăвар.

Ђăн тĕне тытса, сыхласа, пĕтĕм Россіяна хăй ирĕкĕпе тытса тăракан Аслă Патшамăр ИМПЕРАТОР АЛЕКСАНДР АЛЕКСАНДРОВИЧШĂН, унăн ырă Арăмĕ ђăн тĕне тытса, сыхласа тăракан ИМПЕРАТРИЦА МАРІЯ ѲЕОДОРОВНАШĂН Турра кĕл-тăвар.

Патшанăн хăй вырăнне патша пулас аслă Ывăлĕ, ђăн тĕне тытса тăракан Аслă Князь Цесаревич НИКОЛАЙ АЛЕКСАНДРОВИЧШĂН, патшанăн пур тăванĕсемшĕн, пур тўрисемшĕн, пур çарĕсемшĕн Турра кĕл-тăвар.

Вĕсене пулăштăр, хирĕç тăракан тăшманĕсене пурне те çĕнтерсе вĕсен урисем айне тутăр, тесе Турра кĕл-тăвар

Патша пурăнакан хулашăн, çак хулашăн (çак йалшăн), пур хуласемшĕн, пур йалсемшĕн, вĕсенђе Турра ĕненсе пурăнакан халăхшăн Турра кĕл-тăвар.

Ырă çанталăк, таса сывлăш патăр тесе, тырă-пулă лайăх пултăр, самана лăпкă тăтăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Шывпа çўрекенсемшĕн, çулти çынсемшĕн, сывлăхсăрсемшĕн, хĕн-хур куракансемшĕн, тыткăнра тăракансемшĕн, пурне те çăлăнăç патăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Тĕрлĕ хуйхăран, тĕрлĕ çилĕ-хайартан, тĕрлĕ йывăрлăхран хăтарса тăтăр пире, тесе Турра кĕл-тăвар.

Ей Турă, Хăвăн ырăлăхупа пирĕн хута кĕр, çăл,

çырлах, пăхса усра пире.

Хамăрăн святой, таса, ырăлăхлă, мухтавлă, аслă, Турра çуратнă ĕмĕр Хĕр Маріяпа мĕн пур святой çынсене асăнса, хамăра хамăр, пĕр-пĕрĕмĕре, пĕтĕм пурăнăçăмăра Христос Турă аллине парар.

Пурсăмăр та пĕтĕм ҫунтан-вартан, пĕтĕм ҫĕререн калар.

Турра каçхи кĕллĕмĕре тăвар.

Çак каçа пĕтĕмпех лайăх, таса, лăпкă, çылăхсăр ирттерме пар, тесе Турра тархаслар.

Пире лăпкă пăхса усракан ангел тӳрĕ пурăнма вĕренттĕр, ҫунăмăрсене, ӳтĕмĕрсене сыхласа тăтăр, тесе Турра тархаслар.

Пирĕн çылăхсене, пирĕн айăпсене каçар, пăрах, тесе Турра тархаслар.

Пирĕн ҫунăмăрсене ырăлăх, усăлăх пар, тĕнҫене канăçлăх пар, тесе Турра тархаслар.

Малашне пурăнас кун-çула лăпкă пурăнса, çылăхсенҫен ӳкĕнсе ирттерме пар, тесе Турра тархаслар.

Пурăнăçа Христос хушнă пек ирттерсе, асапсăр, канăçлă, ырă вилĕмпе вилме пар тесе, Христосăн хăрушă сутĕнҫе ыйтнă ҫух лайăх каламалла пултăр, тесе Турра тархаслар.

КĔЛĔСЕМ. Аттийĕн, Ывăлийĕн, Святой Сывлăшийĕн йаҫĕпе, амин.

Ей Турă, хĕрхен мана çылăхлă çынна.

Ей Турă, Турă Ывăлĕ, Іисус Христос! Хăвăн таса Аннӳпе, мĕн пур святой çынсем кĕл-тунăшăн çырлах пире, амин.

Мухтав Сана, Туррăмăр, мухтав Сана.

Ей çӳлти Патша, Есĕ ҫуна лăплантаратăн, Есĕ тӳрĕ Сывлăш, Есĕ пур çĕрте те пур, Есĕ пурне те пул-

таратăн, пур ырăлăх та Санран тухаť, ђĕрĕлĕх те Есĕ паратăн: пирĕн ăша кĕрсе вырăнаç, пур усалтан та тасат пире, ырă Турă, пирĕн ђунсене çăл.

Святой Турă, Святой Хăватлă, Святой Вилĕмсĕр, çырлах пире. *(3 хут).*

Мухтав Ашшĕне, Ывăлне, Святой Сывлăшне, халĕ те, кирек хăçан та, ĕмĕр ĕмĕрех, амин.

Ђи таса Виç-ипостаçлĕ Турă, Ху йатушăн çырлах пире. Ей Турă, çылăхран тасат пире; ей Патша, епир усал пурăннине каçар; ей Святой Сывлăш, пирĕн вăйсăрлăха тўрлет.

Ей Турă, çырлах. *(3 хут). Мухтав: халĕ те*:

Ей çўлти Аттемĕр, Санăн йату хисеплентĕр, Санăн патшалăху килтĕр, Санăн ирĕкў çĕр çинђе те çўлти пекех пултăр, пайан пурăнмалăх çăкăр пар пире, епир хамăра парăмлă пулнисене каçарнă пек пирĕн парăмсене каçар пире, çылăха ан кўрт пире, усалтан хăтар пире.

Ей Турра çуратнă Хĕр, савăн! Санпала Турă, тивлетлĕ Марія: Есĕ пур хĕр-арăмсенђен те мухтавлă, Санран Çурални те мухтавлă, Есĕ пирĕн ђунсене Çăлакана çуратнă.

Ей Турă, етеммўсене çăл, Ху халăхна ырă курмалла ту; ђăн тĕне тытса тăракан пирĕн Аслă Патшана АЛЕКСАНДР АЛЕКСАНДРОВИЧА тăшмансене çĕнтерме вăй-хăват пар, патшалăхна Хăвăн Хĕресў хăвађĕпе сыхласа усра.

Ей Турра çуратнă Хĕр, Сана асла хурса хисеплеме тĕрĕс тивĕçлĕ. Есĕ пирĕн Туррăн ĕмĕр мухтавлă таса Амăшĕ. Есĕ херувимсенђен те аслă, серафимсенђен те мухтавлă; Есĕ хĕр халлĕн Сăмах Турра çуратнă. Есĕ Турă Амăшĕ, Сана аслăлатпăр.

Ей ырăлăхлă Турă Амăшĕ, Туррăн ырă кăмăлне пирĕншĕн уç, епир Сана шанса тăракансем ан пĕтер, Сан тăрăх хĕнрен хăтăлар: Христоса ĕненекен халăха

Есӗ ҫӑлса тӑратӑн.

Ей Турӑ, пуринӗн те куҫӗсем Сан ҫине ӗмӗтленсе пӑхаҫҫӗ; Есӗ вӗсене кирлӗ вӑхӑтра ҫимӗҫ паратӑн, Хӑвӑн кӑмӑлупа ырлӑхлӑ аллуна уҫса пур ђӗр-ђуна та ырӑлӑх паратӑн.

Тавта-пуҫ Сана Туррӑмӑр Христос, Хӑвӑн ҫӗр ҫинђи ырлӑхупа пире тӑрантарнӑшӑн, ҫӳлти патшалӑхна та кӳртмесӗр ан хӑвар пире.

Тӗн Символӗ.

Пӗр Атте Турра ӗненетӗп, Вӑл пурне те тытса тӑрать, пӗлӗте, ҫӗре, курӑнаканнине, курӑнманнине, пурне те Вӑл пултарнӑ, тесе. Тата пӗр Іисус Христос Турра ӗненетӗп, Вӑл Туррӑн пӗртен пӗр Ывӑлӗ, Вӑл пур ӗмӗртен малтан Ашшӗнђен ҫуралнӑ. Вӑл ҫутӑран ҫутӑ тухнӑ пек, ђӑн Турӑран ҫуралнӑ ђӑн Турӑ, Ӑна пултарман, Вӑл ҫуралнӑ, Вӑл Ашшӗпе пӗрех, пур те Ун урлӑ пулнӑ, тесе. Вӑл пире етемсене ҫӑласшӑн ҫӳлтен анса, Святой Сывлӑш хӑвађӗпе Марія Хӗртен ӳтленсе ҫын пулнӑ, тесе. Понтій Пилат пурӑннӑ вӑхӑтра Ӑна пирӗншӗн хӗрес ҫумне пӑталаса, асаплантарса вӗлерсе пытарнӑ, тесе. Турӑ ҫырӑвӗнђе ҫырнӑ пек, Вӑл виҫҫӗмӗш кунне вилӗмрен ђӗрӗлсе тӑнӑ, тесе. Вӑл пӗлӗт ҫине ҫӗкленсе Ашшийӗн сылтӑм йенне ларнӑ, тесе. Вӑл ђӗррисене те, вилнисене те сут туса уйӑрма аслӑлӑхӗпе тата килмелле, Унӑн патшалӑхӗ нихӑҫан та пӗтес ҫук, тесе. Тата Святой Сывлӑш Турра ӗненетӗп, Вӑл ђӗрӗлӗх парать, Вӑл Ашшӗнђен тухать, Ӑна Ашшӗпеле, Ывӑлӗпеле пӗрле мухтаса пуҫҫапмалла; пророксене Вӑл калаттарнӑ, тесе. Ђиркӗве ӗненетӗп, Вӑл пӗрехҫех, таса, пӗтӗм ҫӗр ҫинђе пӗрре анђах, Вӑл апостолсенђен йулнӑ, тесе. Ҫылӑха каҫарттармашкӑн пӗрре анђах тӗне кӗмеллине пӗлетӗп. Вилнӗ ҫынсем ђӗрӗлсе тӑрассине, леш тӗнђере ӗмӗр ӗмӗрех пурӑнассине кӗтсе тӑратӑп. Амин.

II. РУССКІЙ ОТДѢЛЪ.

РУССКАЯ АЗБУКА.

Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Жж, Зз, Ии, Іі, Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, Ыы, Ьь, Ѣѣ, Ээ, Юю, Яя, Ѳѳ, Ѵѵ, Йй.

1) а, и, ы, у, в, л, м, н, р, й. 3) п, б: т, д; к, г, х; ш, ж; с, з.
2) е, ъ, ь, о, я, ю, і, ѣ, э. 4) ц, ч, щ; ф, ѳ.

1.

1) **а, и, ы, у, в, л, м, н, р, й:** Анна, Алла, Мавра, Варвара, Ирина, Марина, Минна, Нина, Вавила, Лавра, Варнава. Выры.

2) **е** (=йе), **ъ, ь, о, я,** (=йа), **ю** (=йу) **і, ѣ, э:** Елена, Евменій, Евилъ, Ермилъ, Авраамъ, Ермій, Ермолай, Еввула, Евлалія, Еммануилъ, Илія, Еремія, Юлія, Юліанъ, Юлій, Вѣра, Авель, Ааронъ, Іоаннъ, Іона, Веніаминъ, Нилъ, Ириней, Эмилія.

3) **п, б; т, д; к, г, х; ш, ж; с, з:** Павелъ, Поликарпъ, Параскева, Пелагія, Павла, Платонида, Парамонъ, Патапій, Петръ, Пименъ, Платонъ, Прокопій, Борисъ, Викторъ, Викторинъ, Татіяна, Терентій, Тимонъ, Титъ, Тихонъ, Давидъ, Дарія, Домна, Далматъ, Даніилъ, Гавріилъ, Димитрій, Товитъ, Калистратъ, Капитонъ, Карпъ, Кириллъ, Киръ, Клеопа, Климентъ, Кодратъ, Іоанникій, Иннокентій, Корнилій, Косма, Алексій, Гликерія, Глѣбъ, Ксенія, Калерія, Капитолина, Александръ, Агапія, Акилина, Агрипина, Германъ, Георгій, Гордій, Григорій, Гурій, Герасимъ, Геласій, Августа, Харитонъ, Харалампій, Харитина, Христина. Мелхиседекъ, Надежда, Сергій, Сампсонъ, Самуилъ, Симеонъ, Сила, Сильвестръ, Спиридонъ, Соломонія, Соломонъ, Сусанна, Савва, Закхей, Захарій, Зиновій, Зосимъ, Зинаида, Зиновія, Зоя, Власій, Анастасія, Николай, Екатерина, Лидія, Ольга, Елизавета, Марія, Матрона, Андрей, Адріанъ, Левъ, Константинъ, Владиміръ, Антоній, Василій; Олимпій, Макарій, Максимъ, Любовь, Антонина, Анисія.

4) **ц, ч, щ; ф, ѳ**: Констанцій, Вячеславъ, Филиппъ, Флавіанъ, Филаретъ. Наѳанаилъ, Софія, Глафира, Филимонъ, Флегонтъ, Флоръ, Фока, Фотій. Февронія, Фива, Стефанъ, Аѳиногенъ, Аѳанасій, Ѳеодоръ, Ѳаддей, Ѳалалей, Ѳеофанъ, Ѳеофилъ, Ѳома, Ѳеогенъ, Ѳеогностъ, Ѳеодотъ, Ѳерапонтъ, Ѳекла, Ѳеодора, Ѳеодосія, Ѳеоктиста, Ѳеофанія, Ѳеофила, Тимоѳей, Дороѳей, Іероѳей, Евфросинъ, Варсонофій, Софроній, Трофимъ, Трифонъ, Нифонтъ, Неофитъ, Матѳей. Пафнутій, Философъ, Ксенофонтъ, Марфа, Епифаній, Ефремъ, Евграфъ, Евѳимій, Амплій, Варѳоломей, Іоасафъ, Іосифъ, Киѳа, Меѳодій, Митрофанъ, Никифоръ, Евфросинія, Щигры.

Аввакумъ, Авдій, Авениръ, Авессаломъ, Аврамій, Адамъ, Адольфъ, Азарій, Алфей, Аммосъ, Амвросій, Ананія, Анастасій. Анатолій, Антипа, Антіохъ, Антипатръ, Антонинъ, Аполинарій, Аполлонъ, Аристархъ, Аркадій, Арсеній, Артемій, Архиппъ, Вадимъ, Валентинъ, Валерій, Валеріанъ, Варлаамъ, Вассіанъ, Венедиктъ, Виталій, Викентій, Виссаріонъ, Вонифатій, Всеволодъ, Вуколъ, Гедеонъ, Геннадій, Геронтій, Даміанъ, Діодоръ, Діомидъ, Діонисій, Дометій, Донатъ, Досиѳей, Евгеній, Евдокимъ, Евдоксій, Евклій, Евлампій, Евсевій, Евсигній, Евстаѳій, Евтихій, Елеазаръ, Елисей, Емиліанъ, Ермогенъ, Игнатій, Игорь, Иларіонъ, Иліодоръ, Ипатій, Ипполитъ, Ираклій, Иринархъ, Иродіонъ, Исакій, Исаія, Исидоръ, Исмаилъ, Іакинѳъ, Іаковъ, Іасонъ, Іессей, Іисусъ, Іоакимъ. Кассіанъ, Кипріанъ, Кирикъ, Клавдій, Лаврентій, Лавръ, Лазарь, Леонидъ, Леонтій, Лонгинъ, Лотъ, Лука, Лукіанъ, Манассія, Маркеллъ, Маркъ, Мартинъ, Меркурій, Миронъ, Михаилъ, Михей, Моисей. Наумъ, Несторъ, Никаноръ, Никонъ, Онисимъ, Онуфрій. Памфилъ, Панкратій, Пантелеймонъ, Пармелій, Парменъ, Парфеній, Пахомій, Порфирій, Протасій, Прохоръ, Псой. Родіонъ, Романъ. Савватій, Севастіанъ,

Серапіонъ, Симонъ, Сосипатръ. Тарасій. Христофоръ, Хрисанфъ, Ѳеодоритъ, Ѳеодосій, Ѳеоктистъ, Ѳеофилактъ.

Агаѳія, Александра, Аполлинарія, Аѳанасія. Валентина, Василиса, Васса. Евгенія, Евдокія, Евлампія, Евпраксія, Евсевія. Іулитта, Іуліанія, Іустина. Клавдія, Клеопатра. Людмила. Меланія. Наталія. Олимпіада. Перпетуя, Пинна, Пульхерія. Раиса, Римма. Серафима, Стефанида, Фотинія, Ѳеодотія, Ѳеодулія.

Адама, Азотъ, Аккаронъ, Антіохія, Аримаѳея, Аскалонъ, Аѳины. Вавилонъ, Веѳиль, Виѳанія, Виѳезда, Виѳлеемъ, Виѳсаида. Гаваонъ, Газа, Гадара, Галаадъ, Галгалъ, Геѳсиманія, Геѳъ, Голгоѳа, Гоморра. Дамаскъ. Изреель. Іерихонъ, Іерусалимъ, Іоппія. Капернаумъ, Кесарія. Магдала. Назаретъ, Никея, Ниневія. Рага. Самарія, Сарепта, Севоимъ, Сигоръ, Силоамъ, Силомъ, Смирна, Сидонъ, Сихемъ, Содомъ, Тиверіада, Тиръ. Хевронъ, Хоразинъ, Экбатанъ.

Евфратъ, Ермонъ, Іорданъ, Кедронъ, Нилъ, Тигръ, Араратъ, Гаризинъ, Елеонъ, Кармилъ, Ливанъ, Моріагъ, Нававъ, Синай, Сіонъ, Хораѳъ, Хоривъ, Ѳаворъ.

Богъ, Господь, Агнецъ, Богородица, Архангелъ, Ангелъ, Херувимъ, Серафимъ, Апостолъ, Пророкъ, Святитель, Рай, Іерархія, Епархія, Священнослужитель, Патріархъ, Митрополитъ, Архіепископъ, Архіерей, Епископъ, Пресвитеръ, Іерей, Священникъ, Діаконъ.

Храмъ, Церковь, Алтарь, Престолъ, Жертвенникъ.

Скинія, Скрижаль, Ковчегъ, Стамна, Иконостасъ, Икона, Крестъ, Плащаница, Дикирій, Трикирій, Кадило, Кадильница, Ѳиміамъ. Паникадило.

Сосудъ, Дарохранительница, Дискосъ, Потиръ, Звѣздица, Лжица, Копіе.

Фелонь, Саккосъ, Риза, Подризникъ, Стихарь, Омофоръ, Епитрахиль, Орарь, Поручи, Поясъ, Орлецы, Панагія, Митра, Камилавка, Скуфья.

Библія, Евангеліе, Апостолъ, Апокалипсисъ, Часословъ, Служебникъ, Канонникъ, Требникъ, Молитвенникъ, Октоихъ, Типиконъ, Псалтирь, Псаломъ, Каѳизма, Литургія, Проскомидія, Часы, Вечерня, Утреня, Шестопсалміе, Канонъ, Просфора, Миро, Елей.

Крещеніе, Миропомазаніе, Причащеніе, Покаяніе, Елеосвященіе, Бракъ, Священство.

Рождество Богородицы, Введеніе, Благовѣщеніе, Рождество Христово, Срѣтеніе, Крещеніе, Входъ Господень въ Іерусалимъ, Воскресеніе, Вознесеніе, Пятидесятница, Преображеніе, Успеніе, Воздвиженіе.

Воскресеніе, Понедѣльникъ, Вторникъ, Среда, Четвергъ, Пятница, Суббота.

Январь, Февраль, Мартъ, Апрѣль, Май, Іюнь, Іюль, Августъ, Сентябрь, Октябрь, Ноябрь, Декабрь.

2. Звуковыя упражненія.

Па, пе, пи, по, пу, пы, пѣ, пя, ка, ке, ки, ко, ку, кѣ, та, те, ти, то, ту, ты, тѣ, тю, тя, ша, ше, ши, шо, шу, шѣ, са, се, си, со, су, сы, сѣ, сю, ся, ха, хе, хи, хо, ху, хѣ, ща, ще, щи, щу, ца, це, ци, цо, цу, цы, ча, че, чи, чо, чу.

Ба, бе, би, бо, бу, бы, бѣ, бя, га, ге, ги, го, гу, гѣ, да, де, ди, до, ду, ды, дѣ, дю, дя, жа, же, жи, жо, жу, жѣ, за, зе, зи, зо, зы, зѣ, зѣ, зю, зя, фа, фе, фи, фо, фу, фы.

Па, ба, пе, бе, пи, би, по, бо, пу, бу, пы, бы, пѣ, бѣ, пя, бя, ка, ха, га, ке, хе, ге, ки, хи, ги, ко, хо, го, ку, ху, гу, та, да, те, де, ти, ди, то, до, ту, ду, ты, ды, тѣ, дѣ, тю, дю, тя, дя, ша, жа, ше, же, ши, жи, шу, жу, са, за, се, зе, си, зи, со, зо, су, зу, сы, зы, сю, зю, ся, зя.

Папа, папи, папу, папы, попа, попи, попу, попы, пупа, пупы, паки, пика, пики, пику, пока, поко, поку, пита, пито, питу, питы, пота, поте, пото, поту, пута, пути, путы, пыта, пыту, пята, пяти, паша, паши, пашу, пиши. пишу, поша, поши, пошу, паси, пасу, писа, писы, поса,

посе, поси, посу, посы, паха, поха, похе, похи, похо, поху, пуха, пуху, пыха, пухи, капа, капе, капи, кипа, кипы, копа, копу, копо, купа, купи, кака, каки, како, каку, куку, кате, кати, каты, кату, кита, киту киты, кота, коту, коты, кута, куты, каша, каши, кашу, кашѣ, коша, коше, кушу, каса, касу, киса, кису, коса, коси, косѣ, косы, куса, кусы, кусо, куси, киха, коха, куха, куху, тепе, типа, типу, топа, топо, тупа, тупу, тяпа, така, таки, таку, тика, тока. току, туки, тата, тита, титу, таша, ташу, тешу, теши, тише, тиши, туша, тушу, тесе, теса, тесу, тесы, туха, туху, тихо, тиху, тиха, тихи, тащи, тащу, теща, тещи, тоща, тощу, шипа, шипи, шипу, шипы, шака, шаки, шаку, шика, шику, шата, шату, шаты, шута, шуту, шаха, шиха, шуху, сипа, сипу, сыпа, сыпи, супа, супу, супы, сака, саки, саку, сока, соки, соку, суку, сати, сота, соту, соты, сыта, сыты, сыту, сята, саша, саши, сашу, суша, суши, сушу, соса, соси, сосу, сосы, соха, сохи, сохѣ, суха, суху, сухо, сыха, хата, хату, хаты, хатѣ, хити, хота, хотѣ, хотя.

Баба, бабу, бабы, боба, бобу, бобы, бубе, бага, баго, бѣги, бѣгу, бога, бого, богу, бѣба, бѣдѣ, бѣду, бѣды, бода, буда, буде, буди, буду, бѣжа, бежи, бижа, божа, боже, божи, божу, бужу, буза, бузу, бузы, гиба, гибе, гиби, гоба, гобу, губа, губи, губу, губы, гага, гаги, гагу, гига, гиго, гигу, гуга, гугу, гада, гаду, гады, года, году, годы, гуда, гуду, гуды, гажу, гожа, гожу, гужа, гужи, гужу, газе, газу, газы, гуза, гузу, даба, дабы, доба, добы, добу, доби, дуба, дубу, дубы, дыба, дыбу, дыбы, дага, дога, догу, дуга, дуги, дугу, дугѣ, дѣда, дѣду, дѣды, дода, доду, дуда, дуди, дядѣ, дядя, дядю, даже, дежа. дужи, дожи, доза, дозу, дозѣ, дозя, жаба, жабу, жабы, жига, жигу, жада, жида, жиду, жиды, жижа, жижу, жиже, заба, заби, забе, забо, забу, зоба, зобу, зобы, зуба, зубу, зубы, зыба, зыби, зяба,

зага, заге, заги. заго, загу, зига, зигу, зада, заде. зади, задо, заду, зады, зида, зуда, зуди, зуду, зажа, зажи, зажу, зажо, заза, зазѣ; зази, зазю, зазя.

Поба, побе, поби, побу, побы, пѣга, пѣгу, пига, пога. погу, пуга, пуги, пада, паде, пади, паду, педа. пода, поди, подо, поду, поды, пуда, пуды, пяди, пожа, пожи, пожу, пужа, пыжи, пыжу, паза, пазу, пазы, поза, пози, позу, позы, позя, пуза, кабы, кубу, кубы. кида, киды, куда, кажи. кажу, каже, кожа, кожи, кожу, каза, казу, казы, коза, козу, кози, козѣ, таба, табу, тебѣ, тобы, тыбы, тага, тига, тога, тогу, туга, туги, тугу, тяга, тяги, тягу, туда, туды, тудѣ, тажа, тажу, тоже, тужа, тужу, тужи, тяжи, таза, тазу, тазы, туза, тузѣ, шиба, шиби, шибу, шуба, шубы, шубѣ, шага, шаги, шагу, шига, шуга, себѣ, сиба, соба, собе, соби, собо, собу, собы, сяба, сада, сади, садо, саду, сады, садя, сода, соду, суди, суду, суды, сажа, сажѣ, сажи, сажу, сижу, сожа, сужу, саза, сиза, сизу, сизы, хода, ходи, ходу, ходы худа, худу, худы, хижи, хожа, хоже, хожи, хуже, хозя.

Бака, бакѣ, баки, баку, бека, беке, беки, беку, бика, бока, боки, боку, бука, буки, буку, быка, быки, быку, бяка, бяку, бата, бате, бати, бато, бату, баты, батю, батя, бита, бите, биту, биты, бота, боту, боты, бута, буту, буты, быта, быти, быту, баса, басу, басы, бѣсу, бѣсы, боса, босо, босу, буса, бусы, баха, бахи, баху, беху, буха, буху, гапа, гапи, гапу, гипа, гипу, гопа, гика, гака, гаку, гука, гата, гати, гату, гаты, гета, гита, гиты, гота, готе, готи, гото, готя, гута, гуты, гуто, гаша, гаше, гашу, гиша, гоша, гошу, гуша, гуши, гаса, гасе, гасы, гаси, гасу, госу, гуса, гуси, гусы, гаха, гаху, гуха, гоху, гаща, гащи, гащу, гища, гоща, гуща, гущи, гущу, допа, допе, допу, допы, допи, допя, дупа, дупе, дика, дики, дику, дока, доку, дыка, дыки, дата, дате, дати, дату, даты, дета, дита, диту, диты,

дитя, дѣти, дяте, даша, даши, дашу, душа, душу, души, душѣ, дыша, дыши, дышу, духа, духи, духу, дыха, дыху, жака, жаки, жука, жуку, жуки, жата, жато, жату, жаты, жито, жита, житу, жиха, жихи, жиху, жуха, жуху, запа, запе, запи, запо, запу, запы, зака, заки, зако, заку, зыка, зыку, зата, зате, зати, зату, заты, затю, затя, зятю, зята, зятя, заша, заше, заши, зашу, заса, засе, заси, засо, засу, засы, заха, захи, захо, заху.

Пра, пре, при, про. пру, пры, прѣ, пря, прю, кра, кре, кри, кро, кру, кры, крѣ, кря, крю, тра, тре, три, тро, тру, тры, трѣ, тря, трю, шра, шре, шри, шро, шру, шры, шрѣ, шря, шрю, сра, сре, сри, сро, сру, сры, срѣ, сря, срю, хра, хре, хри, хро, хру, хры, хрѣ, хря, хрю, щра, щре, щри, щру, щря, щрю, цра, цре, цри, цро, цру, цры, чра, чре, чри, чро, чру.

Бра, бре, бри, бро, бру, бры, брѣ, бря, брю, гра, гре, гри, гро, гру, гры, грѣ, гря, дра, дре, дри, дро, дру, дры, дрѣ, дря, дрю, жра, жре. жри, жро, жру, жры, жрѣ, жря, жрю, зра, зре, зро, зру, зры, зрѣ, зря, зрю, фра, фре, фри, фро, фру, фры, фрѣ, фря, фрю, ѳра, ѳри.

Стра, стре, стрѣ, стро, стру, вста, всту, вслу, взды, вздо, вско, вскру, встре, встря, взгро, вздра, вздро.

Ай, яй, уй, юй, ей, ый, ій, ой, ѣй.

Въ ба, въ до, въ из, въ сто, въ крѣ, въ стра, въ сты, изъ, изо, надъ, подъ, предъ, безъ, близъ, межъ, для, подъ, объ.

Взъ, возъ, взо, вы, низъ, низо, па, пере, пра, пре, разъ, разо, розъ, су.

Страд*а*ть, страд*а*, страхъ, стрекоз*а*, стрѣльб*а*, стремгл*а*въ, строг*а*ть, стр*у*жка, вст*а*вить, вступ*и*ть, вслухъ, всл*у*шаться, вздым*а*ть, вздых*а*ть, вздорож*а*ть, вздохн*у*ть, вскоч*и*ть, всколеб*а*ться, вскоп*а*ть, вскорм*и*ть, вскруж*и*ться, встрев*о*жить, взгроможд*е*ніе, взгромозд*и*ть, вздраг*и*ваніе, вздр*о*гнуть, взв*и*згнуть, низв*е*ргнуть, расщеп*а*ть, ощущ*а*ть, впечатл*ѣ*ніе, въѣзж*а*ть, выѣзж*а*ть, жужж*а*ть.

Ц. Н. П. Б.
КАЗАНЬ

ПР. 2010
ир2020

Во царствіи *ремъ.* Послѣ всего этого приведены ектеніи: *великая* вся, начало *сугуб* и вся *просительная;* послѣ ектеній (стр. 23—25 приведены ежедне ыя молитвы и *символъ вѣры.*

II. Русс отдѣлъ заключаетъ въ себѣ двѣ части: **1.** Русскія буквы, расположен въ порядкѣ, удобномъ для прохожденія чувашскими дѣтьми. 1) **а, и, у, в, л, м, н, р, й;** буквы, по начертанію и произношенію совершенн ходныя по-чувашски и по-русски; 2) **е, ъ, ь, о, я, ю, і. ѣ, э,** русскія букв не употребляющіяся въ чувашскомъ языкѣ, но для усвоенія чувашским дѣтьми не представляющія затрудненій; 3) **п, б; т, д; к, г, х; ш, ж; с, з,** уквы, произношеніе которыхъ для чувашскихъ дѣтей представляетъ ольшое затрудненіе и усвоивается ими только при основательномъ внимательномъ обученіи. Чувашскія дѣти въ устномъ и письменномъ употребленіи постоянно смѣшиваютъ **п** съ **б**, **т** съ **д**, **к** съ **г**. **ш** съ **ж**, **с** **з;** и 4) **ц, ч, щ, ф, ѳ,** буквы по-русски изображающія звуки, какихъ чувашскомъ языкѣ нѣтъ, поэтому правильное произношеніе ихъ чу скими дѣтьми дается послѣ продолжительныхъ и настойчивыхъ ражненій. На всѣ эти буквы русской азбуки, для удобнѣйшаго прохож нія подраздѣленныя на четыре категоріи, подобраны соотвѣтствую слова—имена собственныя мужскія и женскія святыхъ православно церкви. Послѣ прохожденія буквъ русской азбуки предлагаются для у ражненія въ чтеніи а) имена святыхъ мужскія и женскія, тѣ и другія въ алфавитномъ порядкѣ, б) названіе городовъ, мѣстъ, рѣкъ и горъ, встрѣчающихся въ священномъ писаніи, в) имена священныя и свящ нослужительскія, названія священныхъ предметовъ и вещей, употреблемыхъ въ церкви во время богослуженія, и названія священныхъ и бо служебныхъ книгъ, названія службъ, совершаемыхъ въ церкви, назв іе таинствъ, названіе двунадесятыхъ праздниковъ, дней и мѣсяцевъ.

2. Звуковыя упражненія. Въ видахъ основательнаго усвоенія чувашски дѣтьми произношенія согласныхъ **п, т, к, х. ш, с** и однородныхъ съ ими смягченныхъ согласныхъ **б, д, г, ж, з,** а также **ц, ч, щ, ф, ѳ,** пре лагаются слоги односложные изъ двухъ буквъ, двухсложные изъ четы ехъ буквъ, затѣмъ односложные изъ трехъ буквъ и односложныя изъ че ырехъ и пяти буквъ. Далѣе слѣдуютъ болѣе употребительныя окончанія и нѣкоторые предлоги, отдѣльно и слитно употребляемые, и наконецъ нѣсколько словъ для упражненія въ произношеніи.

Русскій отдѣлъ въ чувашскую азбуку введенъ для того, чтобы чувашскія дѣти *усвоили русскую азбуку и научились правильно произносить и читать русскія буквы,* а слѣдующая ступень будетъ обученіе русскому языку, что не входитъ въ задачу настоящаго Букваря.

Цѣна 3 коп.

Съ требованіями обращаться въ Казань, къ директору Казанской учительской семинаріи *Н. А. Бобровникову* и въ Симбирскъ, къ инспектору чувашскихъ школъ *И. Я. Яковлеву*.